

чуємо самого Марка Твена та можемо прослідкувати мотиви та ідеї, що він бажав донести сучасним людям. Серед антирелігійних та інших радикальних мотивів автор виокремлює та вдало демонструє головну ідею – свавілля влади ніколи не йде на користь простим людям, хоч би якими праведними не були її дії на перший погляд; отже допускати «замилення» очей ніколи не варто, ні в яку епоху.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Галич О. Теорія літератури. Київ: Либідь, 2001. 488 с.
2. Гаспаров Б. М. Литературные лейтмотивы. Очерки русской литературы XX века. Москва: Наука: Вост. лит., 1994. 304 с.
3. Путилов Б. Н. Мотив как сюжетобразующий элемент. *Типологические исследования по фольклору*. Москва, 1975. С. 148-158.
4. Твен Марк. Янки з Коннектикуту при дворі короля Артура: роман. Київ, 2019. 452 с.
5. Тимофеев Л. И. Основы теории литературы. Москва, 1976. 288 с.
6. Шахова К. Марк Твен. Зарубіжна література. 2001. № 6-7. С. 29-35.
7. Twain M. A Connektickut Yankee at King Arthur's Court. M., 1992. 432 p.

**Bulhakova A. Peculiarities of antireligious motives' presentation in translations of novel "A Connektickut Yankee at King Arthur's Court" by Twain M.**

*The article considers current development in the study of motive as a subject of interpretation of literary text, its features and functions. The features of the motive analysis of the literary novel "A Connektickut Yankee at King Arthur's Court" by Twain M. are determined. The features of the presentation of anti-religious motives in Ukrainian translations of the novel were observed.*

**Key words:** motive, literary text, interpretation, subject-matter, motive elements, motive complex, antireligious motives.

**Є. О. Драновська**

Науковий керівник – доц. Н. І. Кириленко

## ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ І ПРИЙОМІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

*У статті розглянуто сучасні методи та прийоми для проведення уроків фольклору у закладах загальної середньої освіти. Особливу увагу звертаємо на такі: інсерт, хмаринка слів, сторітелінг, кахут. У дослідженні проаналізовано роль фольклору у житті здобувачів освіти.*

**Ключові слова:** прийом, метод, учні, школярі, фольклор, творчість, методика.

**Постановка проблеми.** Використання сучасних методів і прийомів навчання полягає в тому, що у 21 століття вони є важливою складовою освітнього процесу, а саме допомагають урізноманітнити спектр викладання предмету, підвищують активність учнів та розширюють методичні можливості уроку.

**Мета** – проаналізувати сучасні методи і прийоми вивчення фольклору у закладах загальної середньої освіти та дослідити їх вплив на активність учнів під час уроку.

**Аналіз актуальних досліджень.** Роздумам про цікаву співпрацю учителя з учнями приділено багато уваги в наукових працях видатного українського педагога, В. О. Сухомлинського. Змінюючи традиційні методи він вводить новаторську методичну систему ідей, що робить учителя-словесника майстром своєї справи. Методична система вченого відзначається особливо високою результативністю, неординарністю теоретичних і практичних підходів до розв'язання актуальних проблем вивчення української мови та літератури. Адже учні здобувають якісні знаннями тільки у творчій співпраці з учителем.

**Виклад основного матеріалу.** Метод навчання – спосіб упорядкованої взаємопов'язаної діяльності вчителів та учнів, спрямованої на вирішення завдань освіти, виховання і розвитку в процесі навчання [3].

Правильний підбір методів відповідно до мети та змісту навчання, сприяє розвитку пізнавальних здібностей, формуванню умінь і навичок використовувати здобуті знання на практиці, готує учнів до самостійного набуття знань, формує їхній світогляд.

Методи навчання поділяються на: словесні – розповідь, пояснення, дискусія, лекція, бесіда, інструктаж, проблемний виклад; наочні – демонстрування, ілюстрація; практичні – вправи, практичні роботи.

Будь-який метод навчання на практиці втілюється у прийомах, які є його складовим.

Прийом навчання – це спосіб взаємодії вчителя і учнів, що може бути виражений у алгоритмі дій педагога, спрямованих на організацію пізнавальної діяльності за допомогою прийомів навчальної роботи. Чим багатший арсенал прийомів у структурі методу, тим ефективніший метод.

Вивчення фольклору на уроках української літератури є дуже важливою складовою для правильного формування механізмів мовленнєвої діяльності учнів, така діяльність сприяє формуванню думки у процесі сприйняття і подальшого засвоєння матеріалу. Разом з тим, вивчення фольклору формує

культурологічну складову, оскільки саме український фольклор містить найбільше знакових слів нашого народу.

Шляхів засвоєння культурного досвіду українців є чимало. Однак саме художнє слово має неабиякий вплив на читача. Через вчинки героїв відбувається знайомство з культурою нашого народу.

Усна народна творчість має глибоке історичне коріння, пов'язане з еволюційним процесом в цілому та розвитком життєдіяльності того чи іншого народу у взаємодії з оточенням. Важка фізична праця, примітивний побут, спілкування з силами природи відгранювали мужність і характер, мислення і мовлення на певному досвіді світосприймання. Усна народна творчість народжувала витончене слово: художнє, образне, яке полегшувала, робило кращим буденне життя. Первісним виявом фольклору є, насамперед, пісня. Адже за допомогою живих звуків, які линули з душі, зажуреної чи веселої, народжувалась культура з непідробленими менталітетними ознаками. За піснею, як першоосновою ритму, мелодії слова, знайшли своє самотнє місце у фольклористиці казка, приказка, прислів'я, загадка тощо [1, с. 93-96].

Малі жанри фольклору з давніх часів використовуються в педагогіці. Костянтин Ушинський підкреслював їх важливу роль для розвитку дитини: з одного боку – за своєю формою вони корисні для навчання рідній мові, з іншого – за змістом – сприяють ознайомленню з життям народу, вихованню [5, с. 465].

Ефективним методичним прийомом активного вивчення фольклору є **сторітеллінг** – прийом, пояснює спосіб передачі інформації через розповідання історій із вкрапленням власного досвіду.

Вміння говорити, формулювати власні думки – необхідні життєві навички для кожної людини. На сьогодні володіння інформацією, її обробка, вміння чітко передавати почуття, аргументувати свою позицію – головні задачі, які стоять перед освітянами.

Мова – це складний психологічний процес, який неможливо оцінювати, розвивати окремо від мислення або сприймання. Розповідь історій – процес

емоційний, захоплюючий, який добре запам'ятовується. Сторітелінг як вигадка казок, історій добре підходить для формування усного мовлення [4].

Цей прийом можна використати під час вивчення казок у 5 класі. Наприклад, завдання буде полягати у тому, що дитина має придумати свою кінцівку казки або змінити її мораль.

Наступний активний прийом навчання – **скетчноутінг**, у процесі якого учні коротко та швидко фіксують ідеї, з'єднують їх і презентують візуально. Тобто замість традиційних конспектів, школярі роблять скетчі (малюнок та текст). Тоді емоційний зв'язок зі вчителем міцнішає: здобувачі освіти вслухаються у кожне слово, намагаючись виділити головні думки для їх фіксації у скетчах. Прийом скетчноутінг допомагає сформулювати критичне мислення, проаналізувати ситуації з різних боків, висловити своє ставлення до того, що говорить спікер.

Вивчаючи у 8 класі фольклорні твори, наприклад, пісні, авторкою яких вважають Марусі Чурай, школярі можуть не просто конспектувати відомості про легендарну постать, а й робити замальовки і схеми.

Ще один відомий прийом для глибокого ознайомлення з фольклором є онлайн **хмаринка слів**. Це візуальне відтворення списку слів, категорій, міток чи ярликів на єдиному спільному зображенні. За допомогою хмар слів можна візуалізувати термінологію з певної теми у більш наочний спосіб. Це сприяє швидкому запам'ятовуванню інформації. Особливо зручно аналізувати текст або ж перевіряти чи запам'ятали діти імена головних героїв твору.

Щоб зацікавити учнів, корисним буде використання **віртуальної екскурсії**. Це умовне відвідування визначних місць, огляд експонатів музею, виставок шляхом використання мультимедійних ресурсів Інтернету. Завдяки сучасній техніці учні зможуть: відчувати колорит епохи, зіткнутися зі старовиною, відчувати себе у ролі дослідників.

Не менш ефективним ресурсом для уроків фольклору є **інсерт**. Це простий у застосуванні та дієвий прийом розвитку критичного мислення. Він допомагає удосконалювати вміння швидко та усвідомлено читати, а головне – якісно опрацьовувати великі обсяги інформації. Основний принцип полягає у взаємодії

з текстами та їх ґрунтовному аналізі, критичному осмисленні нових і глибокій рефлексії до вже здобутих раніше знань. Працюючи з текстом, учні навчаються ділити його на смислові елементи (слова, речення, абзаци тощо) та позначати їх спеціальними символами. Це допоможе дітям ефективно сприймати інформацію та диференціювати її за ступенем важливості.

Інсерт допоможе при вивченні легенд. Учні зможуть з легкістю обґрунтувати мораль твору. Виділять моменти, які для них були не зрозумілими, а також цікаво та швидко опрацюють певний обсяг інформації.

Для проведення опитування або зрізу знань доречним буде використання онлайн ресурсу **Kahoot**. Цей сервіс дозволяє подавати навчальний матеріал у форматі опитувань і тестів. Викладач показує матеріал на головному екрані, а учні відповідають на питання, використовуючи смартфони. Для входу у віртуальну кімнату, учні повинні ввести спеціальний код, який дає вчитель. Школярі можуть стежити за своїми результатами в спеціальних таблицях.

Наприклад, закінчуючи вивчення календарно-обрядових пісень у 6 класі вчитель замість звичайної письмової контрольної може скористатися онлайн ресурсом. По-перше, це сучасно і цікаво. По-друге, на відповідь дається не великий проміжок часу, а тому одразу буде видно, хто краще засвоїв матеріал.

**Висновки.** Отже, використання сучасних методів і прийомів навчання в освітньому процесі допоможе вчителю розвинути у школярів критичне мислення, навчить ефективно спілкуватися як в усній, так і в письмовій формі. Учні покращать уміння працювати в групах, а також надалі зможуть швидко адаптуватися до нових технологій у навчанні.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Богданець-Білокаленко Н. Використання малих жанрів фольклору в дитячому мовленні. *Педагогічна освіта: теорія і практика*: зб. наук. праць. Вип. 6. Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д., 2010.
2. Кахут. – URL: <https://kahoot.com/>.
3. Основні методики навчання. – URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14479/>.
4. Сторітелінг на уроках. – URL: <https://sites.google.com/site/literaturnakartaostapavisni/dla-vciteliv/velika-pedrada/storiteling-na-urokah>.
5. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори. Київ, 1983.

**Dranovska E. Using modern methods and techniques while studying folklore in institutions of general secondary.**

*The article considers modern methods and techniques for conducting folklore lessons in general secondary education. We pay special attention to the following: insert, word cloud, storytelling, kahoot. The study examines the role of folklore in the lives of pupils.*

**Key words:** reception, method, pupils, schoolchildren, folklore, creativity, methods.

**Т. В. Ковтун**

Науковий керівник – доц. С. Ф. Алексенко

## **ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КАТЕГОРІЇ ЕКСПРЕСИВНОСТІ У ПЕРСОНАЖНОМУ МОВЛЕННІ РОМАНУ ДЖ. К. РОУЛІНГ «ГАРРІ ПОТТЕР І В'ЯЗЕНЬ АЗКАБАЛУ»**

*Стаття присвячена аналізу особливостей вербалізації категорії експресивності у персонажному мовленні роману «Гаррі Поттер і В'язень Азкабану». Розкрито поняття та особливості персонажного мовлення, надано характеристику категорії експресивності, проаналізовано специфіку її реалізації на різних мовних рівнях у поєднанні з іншими лінгвістичними категоріями на прикладі мовлення персонажів аналізованого роману Рона Візлі та Драко Мелфоя.*

**Ключові слова:** категорія експресивності, лінгвістична категорія, система персонажів, персонажне мовлення, інтенсивність, емотивність, модальність.

**Постановка проблеми.** На сучасному етапі розвитку мовознавства в рамках антропоцентричної парадигми все частіше увага лінгвістів переходить на суб'єкт пізнання, аналіз мови в людині і людини в мові. Персонажне мовлення – це один, якщо не найважливіший, з аспектів аналізу особистості персонажів. На сьогодні, підвищений інтерес науковців до експресивності персонажного мовлення зокрема можна пояснити прагненням вивчення закономірностей та механізмів реалізації експресивності мовлення взагалі. Проте, незважаючи на значне зацікавлення дослідників окресленою проблематикою, вона й досі залишається недостатньо дослідженою.

**Метою статті** є з'ясувати особливості вербалізації категорії експресивності у персонажному мовленні роману Дж. К. Роулінг «Гаррі Поттер і В'язень Азкабану».

**Аналіз актуальних досліджень.** Різні аспекти експресивності досліджувались у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних мовознавців. І. В. Арнольд, Ш. Баллі, Є. М. Галкіна-Федорук, В. А. Маслова, Й. А. Стернін, В. Н. Телія приділяли увагу проблемі об'єму та змісту поняття експресивності, Ш. Баллі, Є. М. Галкіна-Федорук, В. М. Грідін, Р. О. Якобсон досліджували